

Динаміка розвитку інституту власності в період 1991-2008 роки.

Проблематика питання, яка ставиться перед автором цієї статті полягає в тому, щоб дослідити процес розвитку інституту власності в Україні та окреслити колізії, що виникають у зв'язку з застосуванням окремих нормативних актів, які регламентують це питання.

Автор вважає за доцільне взяти період з 1991 по 2003 роки, тобто роки становлення незалежної держави України починаючи з прийняття Закону про власність 1991 року та закінчуючи терміном, коли були прийняті Цивільний та Господарський кодекс. При чому в статті не ставиться за мету аналізувати колізії нормативних актів, по цим питанням достатньо написано статей та до нині ведуться дебати щодо вірності застосування окремих норм і майже до відміни деяких актів. Мета цієї статті показати саме динаміку розвитку інституту власності та історичне підґрунтя прийняття нормативних актів, зокрема з питань таких форм власності як колективна та комунальна.

У 07 лютого 1991 року був прийнятий Закон УСРС «Про власність», який до речі діє й до сьогоднішнього часу. В цьому Законі передбачалися такі форми власності як приватна, державна та колективна. Чим зумовлювався такий стан речей? На наш погляд тим, що на той час законодавець закріпив те, що дійсно існувало на той період, тобто ще як ніяк працювали колгоспи, деякі підприємства теж працювали як підприємства колективної форми власності. Ні про який погляд уперед мови не йшло. Держстандарт України видає 22 листопада 1994 року наказ, яким затверджує Класифікацію форм власності: державна, колективна, приватна.

Минав час, в Україні почало розвиватися місцеве самоврядування, був прийнятий цілий пакет законодавчих актів, які забезпечували правовий статус влади на місцях як місцеве самоврядування, на відміну від того періоду часу, коли влада на місцях була централізована та мала вертикальне підпорядкування. А якщо є влада, яка є владою територіальних громад, то як правило, у цих територіальних громад повинно бути майно, яке вони мають на праві власності. Становиться питання про законодавче закріплення такого інституту власності як комунальна власність і як раз у 1996 році 28 червня приймається Конституція України, яка встановлює такі форми власності як приватна, комунальна, державна. Про колективну форму власності не йдеться. Але Закон України 1991 року «Про власність» на тому етапі не втрачав своєї чинності, більш того вже існував й Закон «Про колективні сільськогосподарські підприємства» 14 лютого 1992 року, в якому теж йдеться про колективну форму власності на основі якої діють ці підприємства. Починаються дискусії. Деякі вчені намагаються наполягати на внесенні змін в останні два нормативних акти, другі виступають за те, що комунальна форма власності це є різновид державної форми власності, а колективна – приватної. Не будемо вдаватися в подробиці правової природи кожної з цих форм власності, а лише відмітимо, що незважаючи на те, що Конституція є Законом прямої дії та Основним Законом держави, на основі якої повинні

прийматися всі законодавчі та нормативні акти, а ті акти що діють повинні не протирічити їй, а в разі такого випадку до них повинні вноситися зміни та доповнення, чи вони повинні втрачати свою дію. Але ж цього не сталося.

Більш того 16 січня 2003 року приймаються два кодекси Цивільний та Господарський, які відразу входять в колізію один з одним, більш того один з них поміж іншим не відповідає нормам Конституції. А саме Цивільний кодекс закріплює державну, комунальну та приватну форми власності, а Господарський – державну, колективну та приватну. Це відразу зумовлює окремі складності при розв'язанні спірних правовідносин, які виникають із здійснення відносин щодо інституту власності.

Слід зауважити, що класифікація форм власності від 22 листопада 1994 року втрачає чинність. На зміну їй 28 травня 2004 року Державний комітет з питань техніки по регулюванню та споживанню видає наказ «Про затвердження національних стандартів України державних класифікаторів», в якому затверджується приватна, державна, державна корпоративна, комунальна та комунальна корпоративна власність. Положення намагаються виправити деякі вчені висловлюючи думку про те що право комунальної власності це різновид власності держави. Тобто також це власність народу (дивись територіальної громади), яка здійснюється уповноваженими державними органами (органами місцевого самоврядування) від імені народу України (територіальної громади, тобто частини українського народу). А колективну власність трактують як різновид приватної власності, так як колективна власність – це сукупність власності окремих осіб (фізичних та/чи юридичних). Тому В ЦК отримала назву приватної власності юридичної особи, хоча має відмінності від визначення колективної форми власності в ГК України.

На сьогоднішній день стан майже не змінився. В Україні до недавнього часу діяли всі чотири основних законодавчих акти, які регулювали правовідносини власності, але регулювали їх по різному. 27 квітня 2007 року Закон України «Про власність» втратив чинність, але ж ще діє Господарський кодекс, який вносить деякий дисбаланс у правовідносини щодо права власності, тому не дивно, що при виникненні деяких спірних питань законом можна оперувати як завгодно, а це, погодьтеся, не є можливим для побудови правової держави, тим більш, що Цивільний кодекс закріплює питання права власності, але не розкриває їх таким чином як може в перспективі розкрити новий узгоджений із законодавством Закон «Про власність» та зміни, які будуть внесені в два протирічні між собою кодекси.

Адвокат

О. Борщевська